

Za poduk in kratek čas.

Slovenci na narodopisni razstavi v zlati Pragi.

V.

Na nedeljo, dne 15. septembra v jutro je bil napovedan izlet v okolico praško, in sicer v vzgledno gospodarsko Novoves. Deževalo je pošteno, ko smo se okoli osmih zbrali na kolodvoru, da se odvezemo po železnici do postaje Revnice in od ondot na vožeh na določeni kraj. Tu je železnica državna in zato precej po ceni. Na železniški postaji Revnice so nas že čakali razni vozovi in kočije s čilimi konjiči, katere so nam poslali bratje Čehi. Vreme se je vlepilo in vožnja, ki se je vila po holmcu malo navkreber po lepi cesti in gozdu, je bila prav prijetna.

Ob tej priliki opomnim, da imajo Čehi prav lepe konje, gladka dlaka se jim kar sveti, in se ni treba bati, da bi te po vožnji kdo kar spoznal, ali si se vozil s črnkom ali belcem, od katerih pri nekih voznikih kar dlaka leti, kakor bi jih — skubil. Tudi dobre reje so konji, kateri so srednje vrste, ne preveč težki, pa tudi ne lahki, kakor hrvaški. Pa tudi ceste so lepe, in ni se treba bati, kakor po naših nekaterih krajih, da bi si kako rebro od rukanja zlomil.

V eni uri — in šlo je dobro, ne kakor bi »šmir« vozil, — smo bili v Mnisku. Lepe so tu hiše ob holmcu, na katerem je lična župna cerkev. Tu je nas pozdravila množica ljudstva z »na zdar Slovenci«, in gostoljubno sprejela. Ker je bila nedelja, maševala sta tu dva naša duhovnika, ker je že farna služba božja minila, da je bilo tako lahko vsakemu zadostiti cerkveni zapovedi. Nato so pa nas Mníščani prav po gosposko pogostili s pivom, črnim, dobrim domačim češkim vinom in z mrzlimi jedili. Da se tu ni manjkalo zdravic, raznih nagovorov, petja in češke godbe, mi še ni treba omenjati. Po enajsti uri zasedemo zopet vozove in med »na zdar«-kllici hitimo v Novoves.

Na voz, na katerem sem se vozil, je prisedel češki kmet, lepo oblečen in uljuden. Kar začneva se pogovarjati o raznih rečeh. Kolikor sem znal, sem sukal po češko svoj jezik, najsi mi je se včasih na slovensko obrnil! Pa razumela sva se vendar. Zvedel sem, da se je v njihovem kraju ozimina prav dobro obnesla in ni pozlebla, kakor pri nas; pa jarina je slabša. Tu ajde nič ne sejejo, turšico pa pustijo samo toliko časa rasti, da slama dobra in mlečna postane, potem pa jo vkašajo ali žanjejo za klačo živini. Tečna in za mleko je gotovo taka piča — pa kje so potem koruzni žganjci in kruh? Pač ni povsod enako. Hrvat ima vsejane koruze skoro celo polje, kakor sem lani gledal po Sremu, in Slovenec ima že na kaki mali »flicki« rž, pšenico, oves, ječmen itd. Drugi kraji, druge navade!

Med prijetnim razgovorom se pripeljemo v Novoves, ki je bila prav praznično pripravljena. Ni to Bog vé kaka velika vas z visokimi hišami in velikimi vrtovi, ali ljudje prebivajo v tej vasi, da so zlata vredni in zaslužijo, da si jih vzamejo povsod za vzgled. Le glej jih! Župan, ob enem deželni poslanec, in občinski odborniki, oblečeni v narodno surko, nas pozdravijo in nam z veseljem povejo, da bomo videli in slišali tukaj, kar je na čast tej vasi in celemu češkemu narodu. Na prijaznem in ljubeznivem pozdravu mu Slovenci presrečno zahvalimo, na kar odidemo, da si ogledamo gospodarstvo v tej vasi.

Tu je bila na dvorišču mala razstava kmetijskega orodja. Raznovrstni plugi, brane, valki za grude mečkati, stroji, s katerimi kosijo, seno obračajo, grabijo; v škednju mlatilnice, katere gonijo od zunaj voli ali pa konji, in sicer take mlatilnice, da iz njih leti kar čisto,

že tudi zvejano žito. In to je bilo vse enega kmeta. Sicer nima vsaki tako. Nekateri imajo skupno mlatilnice in neke poljske stroje. Hlevi so snažni, ne preveč veliki, da ne more živina okoli pohajati. Svinjake imajo v tistih hlevih, kakor drugo živino, samo imajo pregrajeno tako, da je vsako večje svinje za sebe, ker se tako bolje redi, — je rekel gospodar — ker ga drugo ne izpodriva.

Pa nekaj posebnega še! Tu pri škednju je neka uta, kaj je notri, ker je zaklenjeno? Vaga za živino vagati. Poslušajte slovenski kmetje in se učite od Čehov dobro gospodariti, da vas ne bodo vkanjevali na sejmu plujci! Kadar kupi — tako nam je razlagal češki gospodar — kako živinče na sejmu in je prižene domov, takoj na vago! Potem redi doma in predno žene na sejem, zopet na vago, in takoj vé, koliko je priredil. Po 20 do 30 goldinarjev, je pravil kmet, je bil dosti na boljšem pri prodaji, odkar ima tako vago. Seveda vsak je nima sam, tudi ta ne, temveč po več kmetov skupaj. Ali ni to pametno, ali bi se tudi ne dalo pri nas kaj takega napraviti? Več kmetov skupaj kupite vago in kmalu jo boste imeli plačano, če boste dobro redili svojo živino. Kakor iz tega spoznate, so Čehi dobri, pametni gospodarji. Pa so tudi lahko, ker se učijo.

Pri Čehih gredo v šolo tudi kmetiški sinovi v mesto. Včasih napravijo vse latinske šole, gospodarske šole in potem gredo domov in delajo, orjejo, sejejo, skratka opravljajo vsa dela kmetiška. Pri nas Slovenci pa — na žalost! — če le kateri poluka v kako mestno šolo in se je naučil dve, tri po nemško izgovoriti — pa pride domov, ker ni bil za šolo, pa misli, da je gospod, in da ni za kmetiško delo, če je v šoli razdril kake »skrijce«. Takšni ljudje, »falirani študentje«, postanejo navadno nemškutarji in so velika nadloga, podobni tistemu evangeliškemu hišniku, ki je rekel, da delati ne zna, prositi pa ga je sram — pa ne goljufavati. Slovenci, spametimo se, katerega roke niso za pero, naj pa bodo za plug ali kako drugo pošteno orodje rokodelsko! Saj nas že naš pregovor lepo uči, govoreč: »Jaz gospod, ti gospod, kdo bo pa krave pasel?«

Tudi ženske so tu dobre hišne gospodinje. To mi je pokazala hiša, katero sem si ogledal. Vse je snažno na svojem prostoru. Na mizi je bil kruh, veliko pedenj visok; v kuhinji prav snažno, in v hiši? Glej lepe postelje! Največja čast, mi je pravil neki Slovenec, ki že delj časa prebiva na Češkem, je za gospodinjo, ako je postelja prav visoko napravljena. In res, skoro do stropa je bilo pernic in blazinic (polstrov) na postelji. Ko pride nevesta k hiši, takoj se preskrbi z gosmi, ako jih nimajo dovolj. Na Češkem namreč redijo sila dosti gosij v vsaki vasi, še skoro bolj, kakor na Hrvaškem purane, pa jim tudi več dajo haska. Gosi namreč po večkrat na leto po malo oskubijo ali opulijo in za tako perje, ki je najboljšo za pernice in podzglavne blazinice, dobijo gospodinje gotovo več denarja, kakor pri nas za jajca in piščeta. Saj se zelo drago prodaje tako perje, po več goldinarjev kilo. Na Češkem v tistem kraju imajo zato lepo trgovino.

Pa tudi polje sem si ogledal, in sicer zato, ker je nekaj posebnega, kakor je razlagal župan novoveški. Ta je že 30 let župan, torej že nekaj vé v svoji občini. Novaves je na lepem kraju, na precej obširnem polju. In tu ima vsak kmet vse svoje posestvo, njive, travnike itd. — samo vrtovi, v katerih je lepo sadno drevje, so pri hišah — vse skupaj sam za sebe. Na svoje polje vozi in hodi po svoji cesti in nobeden sosed mu ne dela pri potih sitnosti; zakaj celo polje je tako vravnano, da ima vsak svojo pot in cesto in se ne pokonča toliko zemlje s kolovozi, z izgoni, poti in cestami, kakor pri nas, ko skoro do vsake njive drži toliko potov

in cest ko v — Rim. Pred 30 leti so se vsi Novoveščani pogovorili in si polje tako vravnali, in zato tudi že 30 let ne pomni nihče, da bi bila v tisti vasi kaka pravda ali tožba. Nobeden nima dolgov, ker so pametni in trezni. Župan je pravil, da nobeden ne pije »šnopsa«. Imajo samo eno krčmo, »hostinec« se pravi po češko, kakor je napisano na hiši, kjer dobi vsak za potrebo pravega, ukusnega piva. Kaj ne Slovenci, to je vzgledna vas, občina! Pa je tudi edina na Češkem taka. Ko bi povsod na Češkem imeli take vasi in občine, bi se češka dežela bila bogatejša, kakor je, in ko bi mi na Slovenskem imeli le eno tako vas, bi potem vsakemu s prstom kazali: Glej, tako-le delaj, »vsaj stvarnica vse ti ponudi, le prejemati od nje ne zamudi!«

Ko smo si vse ogledali, povabljeni smo bili v solo, ne da bi se učili, ker smo že dosti zvedeli, temveč občinski odbor nam je Slovincem pripravil prav dober obed, pri katerem so nam piskali izvrstni godci, da je bilo veselje. Da smo Slovenci hvalili pridno in modro gospodarstvo češko in pa bratovsko slovansko gostoljubnost in lepo njihovo sporazumljenje, zahtevala je hvaležnost naša. In zato mislimo, da ostane v srcu vtisnjen neizbrisljiv spomin na Novoves vsakemu, ki je bil tam. Pogostivši nas, naprežejo svoje čile konjiče ter nas z godbo sprejmejo do konca vasi, kjer se še enkrat pozdravimo in mi zahvalimo — ter odradamo proti večeru zopet v — Prago.

Smešnica. Pri stavbarskih opravilih pade neki delavec nesrečno na roko ter upije: »Moj laketi! Moj laketi je strli!« — B. ga odvrne: »Kaj ti je mar za laketi? Saj zdaj že imamo novo mero. Zdaj ne merimo več na lakete, ampak na metre!«

Razne stvari.

† Dr. Jožef Muršec-Živkov.

Dne 25. okt. je umrl v Gradcu znani slov. domoljub in pisatelj dr. Jožef Muršec v 88. letu svoje dobe. Minoli ponedeljek so ga pokopali v njegovem rojstnem kraju, pri Sv. Bolfanku v Slov. goricah. Svetila večna luč vzglednemu Slovincu!

(Papežev blagoslov.) Jutri, na praznik vseh svetnikov, bodo mil. knezoškof v stolni cerkvi po slovesni sv. maši podelili papežev blagoslov s popolnim odpustkom, ki ga lahko dobé vsi verniki po navadnih pogojih.

(Sožalje) prevzvišenemu ljubljanskemu knezoškofu, katerim so ponočnjaki s črnim pomazali palačo ter nanjo napisali besede: »Mox pereat«, je v imenu čast. duhovščine konjiške dekanije izrekel vlč. g. nadžupnik Jernej Voh.

(Novi cesarski namestnik.) markiz Baequehem (beri Bakhem), ima od dunajske vlade določno nalogo, pridobiti slovenske poslance za zopetni vstop v deželni zbor štajarski. Kake pogoje naj naši deželni poslanci približno stavijo, to se je izreklo letos na vseh shodih »Slovenskega društva«.

(Odhodnica.) Zvečer dne 29. okt. je bil v mariborski čitalnici banket na čast g. dr. Schmirmaula, ki se preseli v Reichenburg. Banket je bil prav dobro obiskan, dokaz, kako priljubljen je g. dr. Schmirmaul pri vseh mariborskih Slovincih.

(Slovensko delavsko bralno in pevsko društvo) v Mariboru priredi dne 1. novem. v hotelu »Nadvojvoda Ivan« žaloigro v 5 dejanjih »Mlinar in

njegova hči«. Začetek ob 1/8. uri. Vstopnina za neude: Sedeži I. vrste 40 kr., sedeži II. vrste 30 kr., stojišča 20 kr.; gg. udje plačajo polovico. Vstopnice se dobivajo pri g. Kregarju v gospodskih ulicah št. 23. in zvečer pri blagajnici. K tej predstavi uljudno vabi vse mariborske Slovence odbor.

(Narodna čitalnica) v Celju priredi dne 10. novembra 1895 ob 8. uri zvečer v društvenih prostorih letošnjo glavno skupščino s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika. 2. Nagovor predsednika. 3. Poročilo tajnika. 4. Poročilo knjižničarja. 5. Poročilo blagajnika. 6. Poročilo pregledovalcev računov. 7. Volitev predsednika. 8. Volitev odbora in namestnikov. 9. Volitev pregledovalcev računov. 10. Slučajnosti. K obilni udeležbi vabi Odbor.

(Za dijaške kuhinje.) V Št. Ilju v Slov. gor. umrli vpokojeni vojaški uradnik Thaler, doma iz Železnikov na Kranjskem, je bil postavil v svoji oporoki dijaške kuhinje v Mariboru, Celju in Ljubljani za glavnega dediča svojega premoženja, ki znaša do 30 tisoč goldinarjev. Ker pa je oporoka pisana nemški, bi radi nemčurji ta denar porabili za nemške dijače; toda ta pasja nakana jim gotovo ne bode srečno stekla.

(V okoliški deški soli) v Celju se je v 2. razred oglasilo 120 učencev. Za toliko sev ni v eni sobi prostora, in zato so več dečkov dali v tiste razrede, kjer je še kaj prostora, n. pr. tudi v četrti razred. Deželni nadzornik Linhart je nedavno nadzoroval to solo, in čuj svet, take šolske razmere se mu zdé pravilne!

(Nova učiteljska izpraševalna komisija) v Mariboru je za prihodnja tri leta sestavljena iz naslednjih gospodov: Henrik Schreiner (ravnatelj), Fr. Janežič in Lavtar (namestnika), J. Koprivnik, dr. J. Bezjak, Fr. Kaufman, A. Hesse, R. Markel, E. Leske, G. Majcen, J. Marin in J. Fistravec.

(Učiteljska imenovanja.) Na Štajarskem je te dni bilo imenovanih 24 podučiteljev in 74 podučiteljic za učitelje, oziroma učiteljice, ki so po izpitu že deset let neprenehoma službovali.

(Cena ljutomerskemu moštu.) Pri dražbi cerkvenega vina v Ljutomeru se je plačeval mošt s posodo vred štrtinjak 150 do 180 gold., torej od 24 do 27 kr. liter; nekateri pa so ga že tudi po 28 do 30 kr. liter prodali.

(Nesreča na južni železnici.) Med postajama Zalog in Laze na Kranjskem se je odtrgalo dne 25. okt. do 140 kubičnih metrov zemlje, ki je zasula oba tira. Vsled tega so po noči nato imeli vlaki precej zamude.

(Velikanska povodenj) je pred tednom bila na Bolgarskem. Med Bazardžikom in Plovdivom je bil preplavljen ves svet, obsežen kacic 20 stirskega kilometrov. Škoda znaša več milijonov.

(Povodenj v kozjanskem okraju.) Velika povodenj je bila dne 27. okt. okrog Lesičnega, Kozjega in Podsrede. Izstopivša Bistrica je poplavlila vsa polja; hiše so stale v vodi, kakor barke na morju. Prebivalci so s strahom zapustili stanovanja, bežeč v hribe. Povodenj je veliko škode napravila, mnogo plotov in drugih rečij odnesla. Tudi najstarejši ljudje ne pomnijo tako velike vode.

(Neznani lopovi) so pred nekaterimi dnevi vlcili vrata posestniku Matevžu Krofllu pod Rebrom pri Kozjem. Niso pa ničesar odnesli, ker so jih domači pravočasno odpodili.

(Leto in zima.) V noči od dne 24. do 25. okt. je v Zagrebu grozno bliskalo in grmelo ter se je oblak pretrgal, da je povodenj poplavlila vse nižje dele mesta. V soboto poprej pa je na Hrvaškem pri Sasejaku zmrznilo pet kmetov.